

...ШЛЮБ ІЗ ПОЛИНОМ...

(Слово у 75-ту річницю від дня народження Ірини Калинець)

Тарас САЛИГА

Полинова доля Ірини Калинець не була для неї гіркою, бо в її духовному естві пульсувала Христова мудрість, яку, за Святим Письмом від Матея, Ісус на Тайній Вечері передавав апостолам: «*Ярмо моє солодке й тягар мій легкий*» (Матей 11: 30). А за Святим Письмом від Марка Ісусова дидактика проінтерпретована у високоморальній формулі «*віддати своє життя як викуп за багатьох*» (Марко 10: 45). Звідси християнська сакральність у життєтворчості Ірини Калинець, послідовна присутність у ній Святого Духа, що не присипляє, а кличе до непокійливої живої дії, до непокори насильству і злу, до саможертовності.

І розіпнуть тебе, і прокленуть,
І на іконах намалюють знову,
І ті жінки, що йшли з любов'ю,
На тебе знов молитися почнуть.
І наречуть онуків і синів
Твоїм ласкавим іменем, мій друже...

Це – домінанта, морально-медитативна основа її поетичної світобудови. «*Цілюща криниця життя*», що струменіла крізь серце «*світлом синім*» будила ліричні рефлексії, сказати б, маєстатичної плоти, часто із почуттям оптимістичного трагізму. Не помилявся Михайло Осадчий, який казав, що внутрішня потужність її віршів диктується утвердженням життя, наснагою, «її вродженою і всеосяжною вірою в Бога і в Україну».

Ірина Калинець з тої духовної криці, яку успадковано від великої Лесі як місію життєвого подвигу: «*Я вийду сама проти бурі і стану поміряєм сили*». Це не пафос із українськими сльозами. Це живе відлуння голосу української Кассандри у новій добі. В епоху українського шістдесятництва з'явилося покоління лицарок українського духу, що уже не самотніми «*міряли свої сили*» проти лиходійної імперії зла, а єднались в антикомуністичну протидію, розхитуючи фундамент цієї імперії та провадячи її до капітуляції. Завдяки їм, новітнім хоробрим, шовіністично-московська анархія, йдучи ленінсько-сталінським курсом з уваровськими «спеціями» від царя, змушена буде помітити протилежний курс – дисидентський.

Сьогодні, в умовах путінського сатанізму, дикої ординської сваволі і фарисейського цинізму, спрямованих на підняття з гробу і відновлення «союзу нерушимого республік свободних» як реакція у кровоносних судинах патріотизму українського народу бурхливо запульсувала оздоровча кров. Не було б у нашій вчорашній історії одчайдушно-зухвалого дисидентства, то, безперечно, не постали б так по-геройськи Українські Революційні Майдани і, мабуть, не так печально-бадьоро світила б нам із

неба Небесна Сотня. У цьому золотому печально-батьорому сьйві, якщо хочете, також б'є і промінь Ірини Калинець. Адже її життя, як і життя всіх інших дисидентів, творило Майдан, плеало легендарну великість Надії Савченко.

Серед розмаїтих клопотів: письменницької праці, праці освітянської, редакторської, видавничої, громадсько-політичної, бунтарсько-мітингової проти всього і вся, що шкідливо падало «на рамена» України, та всілякої іншої праці – не кажу вже депутатської – у Верховній Раді України, якогось одного дня її осяяла, сказати б, невиситима потреба досліджувати нашу найвеличавішу літературно-історичну реліквію «Слово о полку Ігоревім», котрій вона віддасть багато літ труду. Хтось дивувався з цього приводу, а нетямковиті піджартовували, мовляв, навіщо братись за «Слово...», якщо сьогодні маємо про нього більше п'яти тисяч досліджень.

Праця над «Словом...» для І. Калинець, можна вважати, була щонайменше інтуїтивним провидінням. Зараз путінська Росія активізувалась у фальсифікації та анексії давньоукраїнської медієвістики, і загалом української історії, щоб у глибинах часу надточити свою історію, хоч «Слово...» із нею ніяк і аж ніяк не ідентифікується.

Освоєння історичного спадку, розуміла дослідниця, і насамперед пам'яток давнини, при нашій сфальсифікованій та оббреханій минувшині, в умовах незалежної України мусить бути стратегічним завданням. У радянський час Москва цинічно перебрала собі царсько-імперське «право» на історичну давнину, як на, за виразом Михайла Грушевського, «політичний козир» російського шовінізму, вирвавши з українських рук, власне, те, що іманентно є українським. Авторка студій над «Словом о полку Ігоревім», низки медієвістичних та історичних праць немов передбачала, що новоявлений сатрап Росії не тільки трошитиме кордони сусідніх держав, а й безсоромно легалізує себе як крадія, злодія чужої історії.

Філолог-славіст за освітою, письменниця за Божим даром, тому й ставала професійним істориком, істориком культури, релігії і церкви, аби так званий «старший брат», із фальшивою метрикою про свою появу на світ відчув – хто він «есмь». Її дослідження «Загадки хрещення України-Русі», «Житіє Феодосія Печерського», «Епоха гунів» високо поціновував видатний учений Ярослав Дашкевич. У його об'єктивізмі був тільки об'єктивізм, себто історична правда та нелукаве тлумачення її.

Ірині Стасів-Калинець (6 грудня 2015 року) було б 75. Нищена слідствами, допитами, судами, режимами тюрм, голодом і холодом, вона залишила таку об'ємну спадщину, як вона зуміла, – це подвиг. Подвиг, якого й сама не помічала, що його творить. Ось зараз завершується восьмитомне видання її творів. Отже, увиходимо у світ письменника і політика, у світ вельми активного громадського діяча.

Та її спадщиною стало не тільки те, що увійшло в книги, але й щирі, безпосередні бесіди, поради, розмови з людом, що до неї йшли і кому вона йшла назустріч. Бути Людиною – це, мабуть, найбільший подвиг, бо легше продатися за «шмат гнилої ковбаси», «торбинку гречки», «полтинник», підпільну службу сексота, посаду міністра, судді, прокурора, ніж бути Людиною, у якої нема «зерна неправди за собою».

Написати стільки звернень, заяв, відкритих листів, клопотань усім сумнозвісним Президентам України, прокурорам, суддям, чиновникам різних державних рівнів (від

початку номенклатурної «піраміди» до її вершини) – це означало *«кожен день їти на бій, на суд»*. Артилерія її слів завжди була в ціль. Навіть влучила у статтю віце-ректора УКУ, п. Мирослава Мариновича *«Пісаревичина і Львів: один коментар до тривожного феномену»*, який, наполягав «на недоторканості і вишості сучасної постмодерністської ідеології (за висловом Жаклін Рюс, ідеології духовного краху), що пропагує всі можливі вияви цинізму, бруду, брехні, розпусти та повну зневагу і християнських, і національних традицій». Вчорашньому дисидентові М. Мариновичу як «ідеологові» УКУ дісталось за його манкурство перед письменником Юрієм Андруховичем, який «збагачує» українську мову гидким сленгом підворітні й пропонує розкол України, та за те, що «кадить» істориків «Ярославу Грицакові, чиї праці і зокрема, інтерв'ю в московській і польській пресі зневажають національну гідність українців». Правда, у цьому бою (жартую) снаряди Ірині подавав Ігор Калинець, адже їх виступ на інтернет-сторінці (6 червня 2011 року) з'явився у співавторстві.

У більшості випадків її гуманістично-безкомпромісні наступи на пострадянський консерватизм, хронічну кон'юнктуру і корупційність, на жаль, лишалися голосом у пустелі непочутої. І все ж, згадаю хоч дешицю її великих перемог. Завдяки їй у Львові не зрубано Свято-Юрські Сади, відкрито Юнацький військовий лицей імені Героїв Крут. Під її керівництвом на Львівщині було розпочате впровадження «Концепції української національної школи». За її сприяння вийшов *«Підручник з української літератури для 5, 6, 7 класів»*, в якому вперше було вміщено гімн *«Ще не вмерла Україна»*. Була й *«Молитва»* Андрея Шептицького. *«На жаль, пан Юхновський як голова комісії Верховної Ради з питань освіти заблокував цей підручник під час видання його для всієї України»* [2, с. 370].

Чим би не займалась Ірина Калинець – державницькими громадськими питаннями чи словом поетичним, науковим, прозовим, публіцистичним, нею завжди керувала *«глибинна, дійова любов до України»*. «Що не виходило б з-під її пера, – висловився А. Содомора, – незалежно від жанру (їх у неї багато), – усе закорінене в найглибші пласти української культури, дихає українськістю..., почуттям національної гідності, живиться не лише емоціями й гаслами, а й ґрунтовним знанням нашої історії – правдивої та об'єктивної» [1, с. 345].

Вельми важливо згадати її твори для дітей, котрі є, як зазначено в анотації одного із томів, «вагомою і гідною часткою різнобічної творчості Ірини». Я б до цих слів додав – окрасою художнього письма для дітей, яке зокрема відроджує галицьку традицію «Рідної школи» писання сценаріїв про святого Миколая-Чудотворця та різдвяних «вертепних драм» про народження Ісуса Христа, де темні сили – Ірод, Чорт, Смерть, крім пекла класичного, також уособлюють новітнє пекло, творене рідними космополітами та московськими лицедіями зла.

Осягаючи життєво творчий спектр Ірини Калинець, ніяк стороною не обійти її епістолярію. Листи для неї – жанр літератури, про який вона залишила свої непересічні міркування. Лист, – читаємо, – «крихта роздумів, які я маю щастя викласти на папір у надії хоча б одного читача, роздумів, з якими я подекуди ділилась, та рідко коли була нагода закувати їх у стислі форми писаного рядка. Жива мова є інакшою, бо викладе-

не на папері завжди позбавлене жести, міміки, погляду, коли зрозуміння приходить з пів-слова» [1, с. 6].

Її епістоли вельми олюднені у багатьох випадках портретописні, інформативно-документальні, медитативні, сказати б, по-своєму характерницькі. Вони – прекрасна джерельна база при вивченні українського шістдесятництва, дисидентства та самої постаті Ірини Калинець. Деякі її листи і вірші-присвяти, тим самим адресантам, наповнені однорідним пафосом, спільними емоціями. Особливо це стосується діалогу Ірини із Василем Стусом. Ще при житті вона йому присвятила елегійно-ліричну медитацію.

Ще того віку вистачить. Ще того
життя полинного, щоб вік перебрести
лишивши цю пустелю, як хрести
лишають на могилах... Злого,
найзлішого не вигадати дня,
ніж цей, розп'ятий на дротах ослизлик...
Як тільки вечорова тінь забризне
на обрій неба, я твоє ім'я
повторюю в молитві. Шепіт гасне,
як гаснуть зорі в світанковій млі.
Ще того віку вистачить для щастя
прийти і вмерти на своїй землі.

Перегуки із цими рядками відчуваємо у її спогаді – есеї «Ми йшли з Василем Стусом». Вона для нього, як він сам висловився в одному із листів до неї, – «правдива галичанка».

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. *Калинець І. Мателіки над могилою / Ірина Калинець // Зібрання творів: у 8 т. Т. додатковий. – Львів, 2015.*
2. *Калинець І. Попід Золоті ворота / Ірина Калинець // Зібрання творів: у 8 т. Т. 8. – Львів, 2013.*

*Стаття надійшла до редколегії 10.02.2016
Прийнята до друку 20.05.2016*